

LLYFRYN
RHIFEDD

Prentisiaethau

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Coleg
Cymraeg
Cenedlaethol

1.0 - 2021

SUT I DDEFNYDDIO'R PECYN

Cynhwysa pob rhan gyflwyniad i esbonio camau'r pwnc er mwyn gallu cwblhau'r ymarferion a'r tasgau. Darllenwch y cyflwyniadau addysgol hyn yn drylwyr i sicrhau eich bod yn deall beth sy'n ofynnol yn y rhan penodol hwnnw.

Wedi'r esboniad, mae gwaith ymarferol a thasgau i'w cwblhau ym mhob rhan. Mae modd i chi gwblhau'r pecyn mewn rhannau felly cwblhewch y cyfan yn bwylllog gan gofio cymryd seibiannau rheolaidd.

Crëwyd y pecyn i gael ei ddefnyddio yn ddigidol ond os hoffech gopi caled, gallwch ei argraffu a'i lenwi â llaw.

Llenwch y blychau ar y tudalennau perthnasol ym mhob pwnc a dangoswch eich gwaith cyfrifo ar y tudalennau cyfrifo ar ddiwedd y pecyn. Gallwch gwblhau'r gwaith cyfrifo ar bapur ac yna mewnosod lluniau i'r tudalennau cyfrifo i gyd-fynd â'ch atebion.

Drwy'r pecyn hwn fe welwch chi nifer o elfennau gwahanol. Bydd rhai o'r rhain yn cynnwys gwybodaeth i'ch helpu, tra bod eraill - fel y blychau atebion a tudalennau cyfrifo - yn eich caniatáu i lenwi'r pecyn yn ddigidol.

Dyma gyflwyniad i'r elfennau yma:

GWYBODAETH BWYSIG

Drwy'r pecyn, fe ddewch chi ar draws y symbol yma. Mae'r rhain yn tynnu eich sylw at wybodaeth bwysig sy'n ymwneud â'r pwnc neu'r ymarfer.

Gallwch weld enghraifft lawn o un o'r blychau yma isod.

Sicrhewch eich bod yn eu darllen yn ofalus.

(Esiampl o flwch gwybodaeth bwysig)

Dewch o hyd i **frsamcan** y cwestiynau **CYN** eu hateb.

Dangoswch eich holl waith cyfrifo. (Gyrrwch luniau o'r gwaith hynny ar wahân os oes angen).

Gofynnwn i chi dalgrynnu eich atebion (pan yn briodol) i **2 le degol**.

Enghraifft 1:

$$\frac{1}{5} \times \frac{3}{4} = \frac{(1 \times 3)}{(5 \times 4)} = \frac{3}{20}$$

ENGHREIFFTIAU

Mae nifer o enghreifftiau wedi'u cynnwys o fewn yr adrannau gwahanol i helpu esbonio rhai o'r prosesau.

Gellir weld rhain wedi'u gosod mewn blychau fel hyn. Os ydych yn cael trafferth deall rhan o gwestiwn, neu sut i gyrraedd rhai atebion, gwnewch yn siŵr eich bod yn darllen yr enghreifftiau. Weithiau bydd mwy nag un i esbonio gwahanol brosesau!

YMARFERION - LLENWI ATEBION

Mae'r ymarferion i gyd yn eich caniatáu i lenwi'r atebion yn ddigidol yn y ddogfen. Er bod amrywiaeth mewn sut mae'r cwestiynau wedi'u gosod, mae'r blychau atebion i gyd wedi'u fformatio yr un peth i fod yn glir ble sydd angen i chi lenwi.

Dyma ambell i enghraifft o osodiad cwestiynau gwnewch chi ddod ar eu traws yn y pecyn:

Tasg

1. Mae Mirain yn seiclo 4.5km. **Sawol Bath mae hi'n seiclo?**
2. Mae Jess wedi rhodgi 5 millitri. **Sawol km mae hi wedi rhodgi?**
3. Mae Eleni angen carped newydd yn ei hydrefol fawr, mae hi'n pwyso un wedd ar maeth 2 broseddell a hanner. **Faint yw hynny mewn metrau?**
4. Mae Ffion yn mynd i Ffrainc i'w gweld yn Amador. Mae hi'n yrru

Cwestiwn ac ateb un colofn.

1. Mae angen talgrynnu'r rhain i'r mil agosaf (1000):

a) 1345 =	<input type="text"/>	b) 4763 =	<input type="text"/>
c) 24987 =	<input type="text"/>	ch) 8420 =	<input type="text"/>
d) 7376 =	<input type="text"/>	dd) 5500 =	<input type="text"/>

Cwestiwn ac ateb aml-golofn.

Gall rhain fod yn 2-3 colofn. Byddwch yn ofalus i roi'r ateb yn y blwch cywir!

6. Mae cyfarwyddiadau i wneud cymysgedd moctél yn dweud bod angen syrpp i sudd oren i lemonéd ar gymhareb o 1:9:5. Mae gen i jwg sy'n dal 1.5L.

- a) Sawol millilitr o syrpp sydd ei angen arna'i?
- b) Sawol millilitr o sudd oren sydd ei angen arna'i?
- c) Sawol millilitr o lemonéd sydd ei angen arna'i?

<input type="text"/>
<input type="text"/>
<input type="text"/>

Cwestiwn ac ateb aml-ran (a, b, c, a.y.y.b.)

Ar gyfer y cwestiynau yma, mae'r blychau ateb bob tro'n dilyn trefn y cwestiynau. Felly sicrhewch eich bod yn rhoi'r atebion yn y blychau cywir.

UWCHLWYTHO LLUNIAU

Am ambell i ymarfer, e.e llunio siartiau, fe welwch chi'r eicon yma o gamera. Pan welwch chi'r eicon yma mi fydd gofyn i chi uwchlwytho llun o'ch ateb yn uniongyrchol ar y dudalen.

LLYFRYN RHIFEDD
UNEDAU MESUR

Prentisiaethau

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Coleg
Cymraeg
Cenedlaethol

1.0 - 2021

5 UNEDAU MESUR

Gallwn gyfnewid rhwng unedau mesur tebyg. Os ydym yn gwybod beth yw gwerth y ddau uned yn erbyn ei gilydd mae'n bosib i ni drosi o un i'r llall. Mae sut rydym yn datrys y broblem yn dibynnu ar y cwestiwn (lluosi neu rannu). Mae'n bwysig i ddarganfod beth yw cywerth 1 o'r unedau rydym yn canolbwyntio arno e.e. 1 modfedd = 2.54cm er mwyn cyfnewid.

Hyd

Rydym yn mesur hyd rhywbeth wrth ddefnyddio milimetrau, centimetrau, modfeddi, troedfeddi, metrau, cilometr neu lathen. Mae'r uned rydym yn ei ddefnyddio yn dibynnu ar hyd beth rydym yn ei fesur.

Mae angen i ni gofio:

1 metr (m) = 100 **centimetr** (cm) = 1,000 **milimetr** (mm)

1 **cilometr** (km) = 1,000 metr (m)

Centimetr (100 gwaith **yn llai** na metr)

Milimetr (1,000 gwaith **yn llai** na metr)

Cilometr (1,000 gwaith **yn fwy** na metr)

Enghreifftiau:

Rydym yn gwybod bod 10mm mewn 1cm felly $10\text{mm} = 1\text{cm}$

Felly os ydw i eisiau cyfnewid 25mm i mewn i cm mae angen i mi rannu y mm efo 10.

$10\text{mm} = 1\text{cm}$ $25\text{mm} \div 10 = 2.5\text{cm}$

Enghraifft 1: $25.4\text{mm} = 1''$ (modfedd neu *inch*)   Rydym eisiau cyfnewid $52''$ i mewn i **gentimetrau**.

	25.4mm	=	1''
$1'' \times 52 = 52''$ (angen gwneud yr un peth i'r ochr mm) $25.4\text{mm} \times 52$	?	=	52''
Rhannu gyda 10 i ddarganfod ei werth mewn centimetrau. ($1,320 \div 10$)	1,320.08mm	=	52''
	132.1cm	=	52''

Enghraifft 2: $1 \text{ milltir} = 1.61 \text{ cilometr (km)}$.   Rydym eisiau cyfnewid 15km i **filltiroedd**.

	1 milltir	=	1.61km
Cyfrifo'r nifer o weithiau mae 1.61 yn mynd mewn i 15 (i wneud hyn, rhannwch 15 gyda 1.61) $15 \div 1.61$	?	=	15km
	9.32 milltir	=	15km

Enghraifft 3: $3 \text{ troedfedd} = 0.91\text{m}$ Rydym eisiau cyfnewid 135cm i **droedfeddi**. ($135\text{cm} = 1.35\text{m}$)

	3 troedfedd	=	0.91m
Rhannu y ddau ochr gyda 3	1 troedfedd	=	0.303m
Cyfrifo'r nifer o weithiau mae 0.303 yn mynd mewn i 1.35 (i wneud hyn, rhannwch 1.35 gyda 0.303) $1.35 \div 0.303$	?	=	0.303m
	4.45 troedfedd	=	1.35m

Enghraifft 4: $0.91\text{m} = 1$ llathen (yard)

Rydym eisiau cyfnewid 250 llath i fetrau.

1 llathen $\times 250 = 250$ llath (angen gwneud yr un peth i'r ochr **m**)
 0.91×250

0.91m	=	1 llathen
?	=	250 llath
227.5m	=	250 llath

Pwysau

Rydym yn mesur pwysau rhywbeth wrth ddefnyddio owns, gram, cilogram, pwys, stôn neu dunnell (tonne). Mae'r uned rydym yn ei ddefnyddio yn dibynnu ar bwysau beth rydym yn ei fesur.

Mae angen i ni gofio:

1 gram (g) = 100 centigram (cg) = $1,000$ miligram (mg)

1 cilogram (kg) = $1,000$ gram (g)

Centigram (100 gwaith **yn llai** na gram)

Miligram ($1,000$ gwaith **yn llai** na gram)

Cilogram ($1,000$ gwaith **yn fwy** na gram)

Enghreifftiau:

Rydym yn gwybod bod $1,000$ gram mewn 1 cilogram felly, $1,000\text{g} = 1\text{kg}$.

Felly, os ydw i eisiau cyfnewid 3.5kg i gram mae angen i mi ei luosi efo $1,000$.

$$1,000\text{g} = 1\text{kg}$$

$$3.5 \times 1,000 = 3,500\text{g}$$

Enghraifft 1: 1 owns = 28 gram

Rydym eisiau cyfnewid 448g i owns.

Cyfrifo'r nifer o weithiau mae 28 yn mynd mewn i 448 (i wneud hyn rhannwch 448 gyda 28) $448 \div 28$

1 owns	=	28 gram
?	=	448 gram
16 owns	=	448 gram

Enghraifft 2: 14 lbs (pwys/pound) = $6,350\text{g}$

Rydym eisiau cyfnewid 21lb i kg.

14 lbs $\div 14 = 1$ lbs (angen gwneud yr un peth i'r ochr gram) $6,350 \div 14$

Lluosi faint yw 1 lbs mewn gram gyda'r nifer yn y cwestiwn (21)
 453.571×21

Newid o gram i kg ($\div 1,000$)

14 lbs	=	$6,350$ g
1 lbs	=	453.571 g
21 lbs	=	?
21 lbs	=	$9,525$ g

NEU

14 lbs $\div 2 = 7$ lbs (angen gwneud yr un peth i'r ochr gram)
 $6,350 \div 2$

14 lbs + 7 lbs = 21 lbs
 $6,350\text{g} + 3,175\text{g} = 9,525\text{g}$

Newid o gram i kg ($\div 1,000$)

14 lbs	=	$6,350$ g
7 lbs	=	$3,175$ g
21 lbs	=	$9,525$ g
21 lbs	=	$9,525$ g

Enghraifft 3: 1 stôn = 6.35kg

Mae Miriam yn pwyso 57kg. I'r stôn cyfan agosaf, sawl stôn yw hyn?

Cyfrifo sawl gwaith mae 6.35 yn mynd mewn i 57 (i wneud hyn, rhannwch 57 gyda 6.35) $57 \div 6.35$

1 stôn	=	6.35kg
?	=	57kg
8.98 stôn » 9 stôn	=	250 llath

Cyfaint (hylif)

Rydym yn mesur hylif wrth ddefnyddio mililitr, peint, litr neu mewn galwyn. Mae'r uned rydym yn ei ddefnyddio yn dibynnu ar y maint rydym yn ei fesur.

Mae angen i ni gofio:

1 litr (l) = 100 centilitr (cl) = 1,000 mililitr (ml)

1 cilolitr (kl) = 1,000 litr (l)

Centilitr (100 gwaith yn llai na litr)

Mililitr (1,000 gwaith yn llai na litr)

Cilolitr (1,000 gwaith yn fwy na litr)

Enghreifftiau:

Rydym yn gwybod bod 1,000 mililitr mewn 1 litr felly $1,000\text{ml} = 1\text{l}$

Felly os ydw i eisiau cyfnwio 1,900ml i litr mae angen i mi ei rannu efo 1,000.

$$1,000\text{ml} = 1\text{l}$$

$$1,900 \div 1,000 = 1.9\text{l}$$

Enghraifft 1: 568ml = 1 peint

Does gan Rhys ddim mesuriad litr ond mae ganddo wydr peint.

I'r peint agosaf, sawl peint yw 3.5 litr?

3.5 litr » 3,500ml

Cyfrifo sawl gwaith mae 568 yn mynd mewn i 3,500 (i wneud hyn, rhannwch 3,500 gyda 568) $3,500 \div 568$

1 peint	=	568ml
?	=	3.5 litr neu 3,500ml
6.16 » 6 peint	=	3,500ml

Enghraifft 2: 4.546 litr = 1 galwyn

I lenwi pwll nofio, mae angen 2,500,000 litr. Sawl galwyn yw hyn?

Cyfrifo sawl gwaith mae 4.546 yn mynd mewn i 2,500,000 (i wneud hyn, rhannwch 2,500,000 gyda 4.546) $2,500,000 \div 4.546$

4.546 litr	=	1 galwyn
2,500,000 litr	=	?
2,500,000 litr	=	549,934 galwyn

Enghraifft 3: 4.546 litr = 1 galwyn

Mae car bach yn dal 12 galwyn o betrol. Sawl litr yw hyn?

1 galwyn x 12 = 12 galwyn (angen gwneud yr un peth i'r ochr litr hefyd) $4.546 \text{ litr} \times 12$

4.546 litr	=	1 galwyn
?	=	12 galwyn
54.552 litr » 54.6 litr	=	250 llath

Tymheredd

Mae dwy ffordd o fesur tymheredd, mewn Celsius neu mewn Fahrenheit.
Y fformiwla ar gyfer darganfod gradd mewn Fahrenheit yw: $^{\circ}\text{F} = (^{\circ}\text{C} \times 9) \div 5 + 32$

Sut i ddatrys y fformiwla hwn:

Cam 1. $^{\circ}\text{C} \div 5$ gyda gwaelod y ffracsiwn (5) a lluosu yr ateb efo'r top (9).

Cam 2. Adio 32 i ateb Cam 1.

Enghraifft 1:

Mae hi'n 3°C yng Nghaerdydd.
Beth yw hyn mewn $^{\circ}\text{F}$?

$$\begin{aligned}(3 \div 5 \times 9) + 32 \\ &= 5.4 + 32 \\ &= 37.4^{\circ}\text{F}\end{aligned}$$

Enghraifft 2:

Mae hi'n -5°C yn Awstria.
Beth yw hyn mewn $^{\circ}\text{F}$?

$$\begin{aligned}(-5 \div 5 \times 9) + 32 \\ &= -9 + 32 \\ &= 23^{\circ}\text{F}\end{aligned}$$

Y fformiwla ar gyfer cyfnewid o Fahrenheit i Celsius yw: $^{\circ}\text{C} = (^{\circ}\text{F} - 32) \times 5 \div 9$

Enghraifft 1:

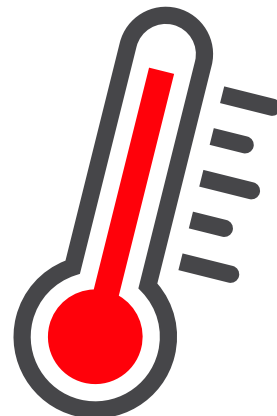
Mae hi'n -65°F yng Nghanada.
Beth yw hynny mewn $^{\circ}\text{C}$?

$$\begin{aligned}(-65 - 32) \times 5 \div 9 \\ &= -97 \times 5 \div 9 \\ &= -53.9^{\circ}\text{C}\end{aligned}$$

Enghraifft 2:

Mae hi'n 46.4°F ym Mharis.
Beth yw hynny mewn $^{\circ}\text{C}$?

$$\begin{aligned}(46.4 - 32) \times 5 \div 9 \\ &= 14.4 \times 5 \div 9 \\ &= 8^{\circ}\text{C}\end{aligned}$$

Arian

Gallwn gyfnewid rhwng arian wahanol lefydd yn y byd os ydym yn gwybod y gwerthoedd yn erbyn ei gilydd.

£1 = \$1.27

Enghraifft 1: Rydym eisiau cyfnewid £320 i ddoleri (\$). Sawl doler yw hyn?

	£1	=	\$1.27
£1 x 320 = £320 (angen gwneud yr un peth i'r ochr doleri hefyd) \$1.27 x 320	£320	=	?
	£320	=	\$406.40

Enghraifft 2: Rydym eisiau cyfnewid \$50 yn ôl i bunnoedd. Sawl punt yw hyn?

	£1	=	\$1.27
Cyfrifo sawl gwaith mae 1.27 yn mynd fewn i 50 (i wneud hyn, rhannwch 50 gyda 1.27) $50 \div 1.27$	?	=	\$50
	£39.37	=	\$50

1 doler Awstralia = £0.55

Enghraifft 3: Rydym eisiau cyfnewid £280 i ddoleri Awstralia, faint bydd gennyf?

	£0.55	=	\$1 Awstralia
Cyfrifo sawl gwaith mae 0.55 yn mynd fewn i 280 (i wneud hyn, rhannwch 280 gyda 0.55) $280 \div 0.55$	£280	=	?
	£280	=	\$509.09

Enghraifft 4: Rydym eisiau cyfnewid 190 doler yn ôl i bunnoedd, faint bydd gennyf?

	£0.55	=	\$1 Awstralia
\$1 x 190 = \$190 (angen gwneud yr un peth i'r ochr punnoedd) £0.55 x 190	?	=	\$190
	£104.50	=	\$190

Tasg

1€	=	£0.88
1kg	=	0.157473 stôn
1 troedfedd	=	0.3 metr
1 milltir	=	1.61km
£1	=	\$1.27
1km	=	1,093.61 llath

1. Mae Mirain yn seiclo 4.5km. **Sawl llath mae hi'n seiclo?**
2. Mae Jess wedi rhedeg 5 milltir. **Sawl km mae hi wedi rhedeg?**
3. Mae Eleri angen carped newydd yn ei hystafell fyw, mae hi'n mesur un wal ac mae'n 7 troedfedd a hanner. **Faint yw hynny mewn metrau?**
4. Mae Elena yn mynd i Efrog Newydd yn America. Mae hi angen newid £350 i ddoleri. **Faint o ddoleri fydd ganddi?**
5. Mae Gwilym wedi dod nôl o'i wyliau yn yr Eidal, mae ganddo €130 ar ôl. **Faint o bunnoedd yw hynny?**
6. Mae ci mawr yn pwyso 41kg. **Sawl stôn mae o'n pwyso?**
7. Mae Hefin yn gyrru 15 milltir i'r gwaith. **Sawl km yw hyn?**
8. Mae Catrin yn mynd i Sbaen, ac angen cyfnewid £170 i ewros. **Faint o ewros fydd ganddi?**
9. Mae 2,500 llath o'r ffordd ar gau. **Sawl km yw hyn?**
10. Mae chwaraewr rygbi yn pwyso 17 stôn. **Sawl kg yw hynny?**
11. Mae gan Miriam \$50.72 ar ôl iddi ddod nôl o'i gwyliau. **Faint yw hyn mewn punnoedd?**
12. Taldra Arwel yw 1.64 metr. **Sawl troedfedd yw hyn?**
13. Mae Harri yn rhedeg hanner marathon sy'n 21 km. **Sawl milltir rhedodd Harri?**

Prisio

Darganfyddwch beth yw pris 1 yn gyntaf a lluosî'r pris hwnnw gyda'r nifer.

Enghraifft 1: Os yw gweithiwr yn codi £25 yr awr, faint o arian fyddan nhw'n cael am 10 munud o waith?

$$1 \text{ awr} = 60 \text{ munud} \quad £25 \div 60 \text{ munud} = £0.42 \text{ (am bob munud o waith)}$$
$$£0.42 \times 10 \text{ munud} = £4.20 \text{ am 10 munud o waith.}$$

Enghraifft 2: Os yw rholyn 30m o ddefnydd yn £105.00, faint yw'r pris am 4 metr ohono?

$$30\text{m} = £105 \quad £105 \div 30\text{m} = £3.50 \text{ (am bob metr)}$$
$$£3.50 \times 4 = £14.00$$

1. Pwysau cadwyn 32 metr o hyd yw 5.12kg. Pris y cadwyn yma yw £43. Beth yw pwysau a pris 14 metr o gadwyn?

2. Y pris i aros mewn gwesty am 4 noson yw £195. Faint yw hi i aros yno am dair noson?

3. Mae Ffion yn codi £20 yr awr. Faint o arian mae hi'n cael am 15 munud o waith?

4. Pris pecyn o 6 cacen bach yw £2.95. Beth yw pris 2 gacen bach?

5. Mae Rhys yn codi £35 yr awr. Faint o arian mae o'n cael am 35 munud o waith?

6. Pwysau defnydd 41 metr o hyd yw 3.53kg a'i bris yw £49.20. Beth yw pwysau a phris 29 metr o ddefnydd?

7. Mae Llion yn codi £15 yr awr. Faint o arian mae o'n cael am 20 munud o waith?

8. Cyfanswm bil electrïg am y flwyddyn yw \$450. Os yw \$1=£0.77, faint yw'r bil electrïg bob mis mewn punnoedd?

9. Mae Teleri yn codi £10 yr awr. Faint o arian mae hi'n ei gael am 50 munud o waith?

10. Mae Ifan yn talu £320 o flaen llaw am 7 noson mewn gwesty. Mae o'n aros am dair noson ychwanegol (cyfanswm o 10 noson). Faint yn ychwanegol sydd angen iddo dalu?

11. Pris bocs o 12 botel gwydr yw £18.00. Faint yw pris 5 ohonynt?

LLYFRYN RHIFEDD
TUDALENNAU
YCHWANEGOL

Prentisiaethau

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Coleg
Cymraeg
Cenedlaethol

1.0 - 2021

Tudalen Cyfrifo - Uwchlwytho Llun

Os ydych wedi gwneud gwaith cyfrifo ar bapur, cymerwch lun ohono a'i uwchlwytho i mewn i'r blwch isod. Sicrhewch eich bod yn nodi rhif y cwestiwn ar ddechrau pob ateb.

Nodwch yn y blychau i'r dde at ba adran dudalen o'r pecyn mae eich atebion yn cyfeirio.

ADRAN	TUDALEN

Cyfrifo - Uwchlwytho Llun

Tudalen Cyfrifo - Uwchlwytho Llun

Os ydych wedi gwneud gwaith cyfrifo ar bapur, cymerwch lun ohono a'i uwchlwytho i mewn i'r blwch isod. Sicrhewch eich bod yn nodi rhif y cwestiwn ar ddechrau pob ateb.

Nodwch yn y blychau i'r dde at ba adran dudalen o'r pecyn mae eich atebion yn cyfeirio.

ADRAN	TUDALEN

Cyfrifo - Uwchlwytho Llun

